

תעלומת הקול החמישי

בשבע הברכות שמברכים את החתן והכלה, ישנה תעלומה גדולה. הברכה האחרונה, "אשר ברא", נתקנה על לשון הפסוק בירמיה (לג,יא - מובא בהערה). הנה בברכה יש ארבעה קולות [ששון, שמחה, חתן, כלה], ואילו הקול החמישי המובא בירמיה - קול ההודיה לה' - לא מופיע בברכה. להיכן נעלם קול תודה מברכה זו?

המהרש"א (כתובות ח. וברכות ו:) מבאר יסוד נפלא. הקול החמישי אינו עוד קול בפני עצמו, אלא הוא השורש והמקור של ארבעת הקולות הקודמים. מהיכן נובעים הששון והשמחה? כיצד זוכים החתן והכלה שאור השכינה ישרה עליהם? מה גורם לחתן להיות צוהל בחופתו ולכלל המסובים לשיר ולרקוד סביבו ללא לאות? ההודיה לה' יתברך! היא הציר שסביבו הכול מסתובב! ההודיה היא המזרימה ששון ושמחה, היא הגורמת לשמחה המרוממת של החתן והכלה ושל כל המשתתפים בשמחתם.

זהו פירוש המילים "קול מצהלות חתנים מחופתם", שמחת החתן הצוהל בהודיה לה'. כמו כן המילים "ונערים ממשתה נגינתם", הכוונה לסעודות חתן וכלה (סעודה בלשון חז"ל נקראת משתה), שמטרתן האמיתית היא להיות סעודות הודיה על הטוב המרהיב של השי"ת המתגלה מהמציאות הנפלאה של חתן וכלה, ובהן ראוי שכל

המשתתפים יפרצו בשירי שבח והודיה לבורא העולם!

מהו קול מצהלות חתנים וניגון הנערים?

קול מצהלות חתנים מחופתם - נהגו בזמן חז"ל שהחתן בונה בית מיוחד לחתונה מקושט בוילונות וצמחי נוי, בה ישבו החתן והכלה וכל המשמחים בכל שבעת ימי המשתה, מקום זה נקרא חופה. [כמו שאמרו (סוכה כה/ב) חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעה...דאין שמחה אלא בחופה], בחופה זו החתן צוהל מרוב שמחה והודיה על חסדי ה' עימו.

1. עדיין נשאר להבין, גם אם קול מצהלות חתנים משמעותו כמו קול אומרים הודו. למה שינה בברכה מלשון הפסוק? מבארים המפרשים: יש דין 'סמוך לחתימה מעין החתימה', בברכה ארוכה צריך לסיים במעין הרעיון שעליו מברכים (לדוגמא: ונאמן אתה להחיות מתים, ברוך...מחיה המתים). היות ולשון הברכה הוא "משמח חתן עם הכלה" לכן סיים במילים קול מצהלות חתנים שמשמעותם כמו קול התודה.

עוד נראה לבאר: מצאנו מחלוקת ראשונים בביאור הפסוק: "כֹּה אָמַר יי' עוֹד יִשְׁמַע בְּמִקוֹם הַהוּא... קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִיחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל פֶּלֶה קוֹל אֲמִרִים הוֹדוּ אֶת יי' צְבָאוֹת כִּי טוֹב יי' כִּי לְעוֹלָם תִּסְדּוּ מִבְּאֵים תוֹדָה בֵּית יי' כִּי אֲשִׁיב אֶת שְׁבוֹת הָאָרֶץ כְּבָרְאשׁוֹנָה אָמַר יי'". האם התודה וקרבת התודה מתייחסים לתחילת הפסוק או אל סופו?

דעת רבינו בחיי (פרשת צו): התודה וקרבת תודה מתייחסים לתחילת הפסוק - החתן והכלה הם מודים ומביאים קרבן תודה. לכן פסק שחתן חייב בקרבן תודה. לעומת זאת דעת האברבנאל, כי התודה וקרבת התודה מתייחסים לסוף הפסוק - המצב הנפלא בו ה' מביא את הגאולה, ומחמת הגאולה באה ההודיה.

מחבר הברכה סבר כרבינו בחיי, לכן בכוונה תחילה לא כתב בקול החמישי "קול אומרים הודו", כי אז היה ניתן לטעות ולסבור שמודים בגלל הגאולה (כפירוש האברבנאל). אלא כתב "קול מצהלות חתנים". והמתבונן בפסוק יבין שהכוונה, לחתן הצוהל בהודיה לה' על חסדיו עימו.

נערים ממשתה נגינתם - נהגו בזמן חז"ל לשורר ולנגן שירי שבח והודיה בסעודת החתונה. תפקיד זה נתנו לנערים, שכן דרך נערים להביע רעיונות בלשון זמר, והם בטבעם מלאים שמחה ואוהבים לשיר. [כמו שאמרו (שהש"ר א,י) על שלמה המלך, שה"ש כתב תחלה, אח"כ משלי ואח"כ קהלת. מדרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר, הגדיל אומר דברי משלות, הזקין אומר דברי הבלים] (ע"פ תורה תמימה איכה ה,יד)

להודות ולספר בחתונה

אדם שקרה לו נס או חסד ה'², חייב בשני דברים: א. להודות. ב. לספר לאחרים, כמבואר בתהלים (קז, ח) יוֹדוּ לַיְיָ חֶסְדּוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם (חידושי הגר"ז פרשת יתרו).

גם בקרבן תודה יש שני דברים: א. הודאה להקב"ה על הטוב שגמלו, על זה בא הקרבן. ב. פרסום טובו וחסדו של

2. רבים הקשו על רבינו בחיי (המונא בהערה הקודמת), מדוע חתן חייב בקרבן תודה הרי הוא לא מכלל 'ארבעה שחייבים להודות'?

נראה שרבינו בחיי סובר כשיטת הרלב"ג על התורה שכתב: "ואחשוב שקרבן זבח תודה בא על ענין נתינת תודה לשם, במה שהשפיע מהטובות ולזה נקרא תודה. ולזה תמצא (גמ' שבועות יד.) כשיסיפו על העיר שיקדשו התוספת ההוא בב' תודות". לשיטתו קרבן תודה מלשון הודיה, שאדם מודה על דבר טוב שקיבל, כמו חתן וכלה מביאים קרבן תודה על החסד הגדול שעושה עימם. לכן גם נוהגים לעשות 'שלום זכר' או 'קידוש להולדת הבת' ברוב עם להודות בפרסום כעין קרבן תודה (בספר 'נר למאה' הביא הרבה ראיות לשיטה זו של הרלב"ג).

ה', שזה בא בסעודה עם ריבוי הלחמים. כמו שנאמר (תהילים קו) "ויזבחו זבחי תודה (קרבן) ויספרו מעשיו ברונה (בסעודה)".

כך גם משמעות הפסוק המדבר בשמחת חתן וכלה: "קול אמרים הודו את יי צבאות... מְבָאִים תוֹדָה בֵּית יי". הרי נכללו כאן שני דברים: הודאה על הטוב והבאת קרבן תודה.

זה גם משמעות הברכה: "קול מצהלות חתנים בחופתם" - כנגד "קול אמרים הודו" שמחת החתן הצוהל בהודיה לה'. "נערים ממשתה נגינתם" - כנגד "מְבָאִים תוֹדָה בֵּית יי", סיפור הניסים בסעודה הגורם לכולם לנגן ולהלל לה'.

על כך אמרו חז"ל: "המשמח חתן וכלה - כאילו הקריב קרבן תודה (גמ' ברכות 1/ב). שמחת החתן עיקרה הודאה והלל להקב"ה על החסדים שהשפיע עליו. לכן הוא נחשב כמקריב קרבן תודה, כי ענין תודה הוא הכרת חסדי ה' יתברך וטובו להללו³."

3. שני חלקים אלו (להודות ולספר) מצאנו גם בפרשת השידוכים בתורה, פרשת אליעזר המחפש שידוך לרבקה. אליעזר מתחנן לה' ומבקש את עזרתו "הקרה נא לפני היום...", באותו רגע יוצאת רבקה והנס מתרחש לנגד עיניו. מה עושה מיד אליעזר? "ויקוד... וישתחו לה' ויאמר ברוך ה' אלוקי אדוני אברהם...". אומר המדרש רבה: "מכאן שמודים על בשורה טובה". אז ממחר אליעזר לעשות את החיוב השני. הוא מגיע למשפחת רבקה, מסרב לאכול את האוכל המוגש לו באומרו: "לא אוכל עד אם דברתי דברי". הוא חייב לספר להם את נפלאות ה'. איך עמד ליד המעין, חיכה, התפלל, רבקה יצאה ואמרה: "שתה וגם גמליך אשקה" וכ"ו. הסיפור היה כל כך עוצמתי עד שאפילו לבן ובתואל לא התנגדו ואמרו: "מה' יצא הדבר...". ושוב, תגובתו הראשונה של אליעזר: "וישתחו ארצה לה'".

על כך אמרו חז"ל "יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים". יפה שיחתן של אלו המודים ומספרים בנפלאות ה', יותר מתורתם של בנים. ההודיה וסיפור הנס ברבים חביבים על הקב"ה עד מאוד.

בזה נוכל להבין שני דינים מיוחדים שיש בשבע ברכות: אין אומרים שבע ברכות אלא: א. כשיש פנים חדשות. ב. בעשרה אנשים. שכן בשביל להודות צריך להתרגש כמו שאומרים בברכה 'קול מצהלות חתנים' צהלה היא שהלב מתרונן, כאשר מגיע אדם שמשותף בשמחה בפעם הראשונה מתחזקת ומתעוררת השמחה מחדש אצל כל הנמצאים, לראות את חסד ה' בעיניים חדשות, ולהודות ביותר שמחה והתלהבות. לכן גם שבת שהיא יום שהנשמה מתעוררת להודות לה' נחשבת כפנים חדשות. כמובא במדרש (מובא ברישב"א כתובות ז/ב) מזמור שיר ליום השבת כיון שבאה שבת אומר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן אמרו לפני שירה. ובשביל לספר חסדי ה' צריך עשרה כדכתיב (תהלים קז, לב) 'וירממוהו בקהל עם, לכן גם ברכת הגומל צריכה עשרה.

בעזרה נזכה שה"קול החמישי" - קול התודה - יחזור לחתונות שלנו, ויכניס ששון ושמחה אמיתית לחתן ולכלה ולכל המשתתפים.

להודות ולספר

שני חיובים בהודיה	הודאה לה'	פרסום טובו לאחרים
שני חלקים בקרבן תודה	קרבן בהמה	ארבעים לחמים
שני חלקים בקול החמישי	קול אומרים הודו	מביאים תודה בית ה'
שני חלקים בברכה	קול מצהלות חתנים	נערים ממשחה נגינתם
שתי מעלות באליעזר	אליעזר מודה לה'	מספר למשפחת רבקה
שני דינים בשבע ברכות	פנים חדשות	עשרה משתתפים